

ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Μηνιαία εφημερίδα της Ενώσεως Εισαγγελέων

ΕΤΟΣ 90
Αριθ. Φύλλου 47

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1995

ΓΡΑΦΕΙΑ: Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών
Κτίριο 16 - Ισόγειο - Τηλ. 82.22.548

Όσοι το χάλκεον χέρι
βαρύ του φόβου αισθάνονται
ζυγόν δουλείας ας έχωσι.
Θέλει αρετήν και τόλμην
η ελευθερία.

(Α. ΚΑΛΒΟΣ)

(Από την ωδή του «Εις Σάμον»)

Με λαμπρότητα και βαθειά κατάνυξη ο πανηγυρικός εορτασμός του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου την 3-10-1995

ΜΕ ΙΑΙΑΙΤΕΡΗ λαμπρότητα και βαθειά κατάνυξη ετελέσθη και εφέτος με πρωτοβουλία της Ενώσεως Εισαγγελέων και του Συνδέσμου Ανωτάτων και Ανωτέρων Δικαστικών Λειτουργών ο εορτασμός του προστάτου των Δικαστικών Λειτουργών Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου.

Ο εορτασμός μάλιστα έγινε στην έδρα των Δικαστικών και Εισαγγελικών αρχών Πειραιώς, κατόπιν προσκλήσεως της Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς και του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιώς.

Κατ' αρχάς ετελέσθη μεγαλοπρεπής Θεία Λειτουργία στον Ιερό Καθεδρικό Ναό της Αγίας Τριάδος Πειραιώς μετ' αριστοκλασίας χοροστατούντος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιώς κ. Καλλινίκου.

Πολυμελείς Βυζαντινές χρωδίες από Δικαστικούς Λειτουργούς υπό τους χορόφρες κ. Θεόδωρο Τόλια Αρεοπαγίτη και Δημήτριο Κανελλόπουλο Εφέτη έψαλαν κατά τη Θεία Λειτουργία.

Μετά το πέρας της Θείας Λειτουρ-

γίας η Ιερά Μητρόπολις Πειραιώς προσέφερε διά τους εκκλησιασθέντες πρωινό ρόφημα στο Πνευματικό Κέντρο του Ιερού Μητροπολιτικού Ναού της Αγίας Τριάδος εν συνεχείᾳ δε με πρωτοβουλία του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιώς επηριούθησε επίσημη εκδήλωση στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιώς, μετά το πέρας της οποίας έλαβε χώρα δεξιώση στο φουαγιέ του θεάτρου με δαπάνες του Δ.Σ.Π.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ κατά την εκδήλωση στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιώς περιέλαβε προσφώνηση - χαιρετισμό του Προέδρου του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιώς κ. Βασ. Βενέτη, αντιφώνηση - χαιρετισμό του προέδρου του Αρείου Πάγου κ. Βασιλείου Κόκκινου, χαιρετισμό του Υπουργού Δικαιοσύνης κ. Ιωάννου Ποτάκη και τέλος ομιλία του Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Κωνσταντίνου Μπέτη με θέμα: «Η Δικαιοκρατούμενη δίκη ως πολιτισμική κατάκτηση». Οι ομιλίες και χαιρετισμοί θα δημοσιευθούν σε άλλη θέση.

Τις πρωινές εκδηλώσεις παρηκλούθησε πλήθος Δικαστικών Λειτουρ-

γών όλων των βαθμίδων αλλά και αρκετοί συνταξιούχοι Δικαστικοί Λειτουργοί μεταξύ των οποίων και ο επίτιμος πρόεδρος του Αρείου Πάγου και πρώην πρωθυπουργός Ιωάννης Γρίβας.

Η ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ημερίδα του εορτασμού συνεχίσθη το απόγευμα της ίδιας ημέρας με συγκέντρωση των Δικαστικών Λειτουργών στην αίθουσα τελετών της Αρχαιολογικής Εταιρίας όπου επραγματοποιήθη Πνευματικό Βυζαντινό βραδυνό.

Τον πανηγυρικό της ημέρας εξεφώνησε ο ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ευάγγελος Θεοδώρου με το θέμα: «Προϋποθέσεις της Δικαιαίας Κρίσεως».

Προηγουμένως στους παριστάμενους απήρθηναν προσφώνηση - χαιρετισμό ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Ανωτάτων και Ανωτέρων Δικαστικών Λειτουργών κ. Κωνσταντίνος Κωστόπουλος αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου και ο Πρόεδρος της Ενώσεως Εισαγγελέων κ. Αβραάμ Σταθόπουλος, Αντεισαγγελεύς Αρείου Πάγου.

Επικολούθησε εκτέλεση βυζαντινών ύμνων από τη μεγάλη Βυζαντινή Χορωδία Ιεροψαλτών της Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς υπό τον χοράρχη κ. Αθανάσιο Πέτα.

Τέλος το βράδυ της ίδιας ημέρας τα Διοικητικά Συμβούλια του Συνδέσμου Ανωτέρων και Ανωτάτων Δικαστικών Λειτουργών και της Ενώσεως Εισαγγελέων παρέθεσαν δείπνο στις εγκαταστάσεις του Αθλητικού Ομίλου Κηφισίας προς τιμήν του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιώς κ. Καλλινίκου του Θεοφιλεστάτου Επισκόπου Χριστουπόλεως κ. Πέτρου, Γενικού Διευθυντού της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, η οποία επιχορήγησε εφέτος τις εκδηλώσεις του εορτασμού του Αγίου Διονυσίου, του καθηγητού κ. Ευαγγέλου Θεοδώρου, του προέδρου του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιώς κ. Βασιλ. Βενέτη και των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του ανωτέρου Συλλόγου.

Στο δείπνο παρακάθησαν και οι πρόεδρος και εισαγγελεύς του Αρείου Πάγου κ.κ. Βασ. Κόκκινος και Αθ. Σιούλας.

Από συνέντευξη κ. Αβραάμ Σταθόπουλου δημοσιευθείσα μερικώς στην εφημερίδα «Άδεσμευτος Τύπος».

1. Μέσα στο δημοκρατικό μας πολίτευμα δεν μπορεί να υπάρχει «κράτος δικαστών» ούτε «κράτος βουλευτών» ούτε απολυταρχικό αστυνομικό κράτος των εκπροσώπων της εκτελεστικής εξουσίας, αν εφαρμόζεται απαρεγκλίτως το δημοκρατικό μας σύνταγμα, που καθιερώνει την δημοκρατική αρχή της διαιρέσεως των τριών ισοτίμων κρατικών λειτουργιών (αρθρ. 26 του Συντάγματος).

Η διάκριση των εξουσιών αποτρέπει την παντοδυναμία οποιουδήποτε προσώπου ή οποιασδήποτε πολιτικής ομάδος, διότι, ακριβώς καθιδρύει τον αλληλοέλεγχο και αλληλοπεριορισμό των τριών αυτοτελών και διαικεκριμένων κρατικών εξουσιών. Οι δροί «κράτος δικαστών» ή «χούντα δικαστών» αποτελούν εφεύρημα των αμφισθετιών της δημοκρατικής συνταγματικής αρχής της ανεξάρτησίας της δικαιοσύνης, επειδή αυτοί δεν μπορούν να ανεχθούν για λόγους προσωπικού ή κομματικού συμφέροντος, το «κράτος δικαίου». Στην Ελλάδα μας, δυστυχώς, υφίσταται σαφής τάση των εκπροσώπων της εκτελεστικής εξουσίας να καθυστάξουν τη νομοθετική εξουσία (βουλή), διά της Ενισχύσεως του Κυβερνητικού ή πρωθυπουργικού απολυταρχισμού και

ήδη, από αρκετά χρόνια, κατάβαλλεται προσπάθεια να αχρηστευθεί και η δικαστική ανεξάρτησία, για να παρεμποδισθεί, με κάθε τρόπο ο δικαστικός έλεγχος και να διευκολυνθούν έτσι παρεμβάσεις στο εντελώς διαικεκριμένο και από το Σύνταγμα προστατευμένο δικαστικό έργο.

Όσοι ασεβούν προς τη δικαιοστική ανεξάρτησία, δεν αντιλαμβάνονται ότι απεργάζονται την αλλοίωση του δημοκρατικού πολιτεύματος;

2. Η δικαστική λειτουργία έχει το συνταγματικώς αναγνωρισμένο αποκλειστικό δικαίωμα να απονέμει την ποινική δικαιοσύνη και να επιλύει τις αστικές ή διοικητικές διαφορές (άρθρ. 26 §3, 87 και επομ., 93 και επομ., άρθρ. 96 και επομ. του συντάγματος), έστω και αν προκαλείται αντίκτυπος στα πολιτικά πράγματα της χώρας.

Μόλιςτα, μόνο διά της δικαστικής δικαιοδοσίας μπορεί να επιτευχθεί ο έλεγχος του κύρους των εκλογών και η επιλύση των εκλογικών διαφορών (άρθρα 58 και 100 του Συντάγματος). Η προσπάθεια πολιτικοποιήσεως των ποινικών, α-

στικών, διοικητικών και γενικά «δικαστικών» υποθέσεων ή της καταλύσεως της δικαιοστικής ανεξαρτησίας ή της αναγνωρίσεως προνομίων υπέρ προσώπων του δημοσίου βίου και υπέρ ομάδων πολιτών, θέτει σε άμεσο κίνδυνο τη λειτουργία της δημοκρατίας και τις ελευθερίες τους.

3. Η δικαστική εξουσία έχει συγκεκριμένη αρμοδιότητα στα πλαίσια της συνταγματικής αρχής της διαικίσεως των εξουσιών. Όμως, όταν οι εκπρόσωποι της εκτελεστικής ή νομοθετικής λειτουργίας αμφισβητούν τη δυνατότητα της δικαιοστικής

αρχής να προβεί σε κάποια «δικαστική ενέργεια», διεκδικούν ανεπιτρέπτως το δικαίωμα να καθορίζουν, να κατευθύνουν και να ελέγχουν, αυτοί, την δικαιοστική δραστηριότητα, δηλαδή εκδηλώνουν ασέβεια προς τους συνταγματικών καθιερωμένους δημοκρατικούς θεσμούς της δικαιοστικής ανεξαρτησίας και της συναφούς διακρίσεως των εξουσιών.

4. Όταν η πολιτική ηγεσία

του τόπου επεμβαίνει στη δικαιοστική εξουσία, αποκαλύπτει τις προθέσεις της για νόθευση του δημοκρατικού πολιτεύματος

προς εξυπηρέτηση διοιτελών επιδιώξεων, δηλαδή καθισταται

→ στη σελ. 2

Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΜΛΕΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Του κ. ΑΒΡΑΑΜ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ,
Αντεισαγγελέως Αρείου Πάγου, Πρόεδρου της Ενώσεως Εισαγγελέων.

Η ΙΑ΄ ΤΑΚΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Αγαπητέ συνάδελφε

Χωρίς προσωπικό, αίθουσες, μηχανογράνωση, ευαισθησία

Για τον φόρτο εργασίας των δικαστικών λειτουργών και την αποδοτικότητα των εργασιών των δικαστικών υπηρεσιών, ο πρόεδρος της Ενώσεως μας κ. Αβραάμ Σταθόπουλος, δήλωσε προς την Αλογενμετηνή της Κυριακή, της 5-11-95:

«Η πολιτεία αδιαφορεί για την παροχή έννομης προστασίας στον πολίτη και στα έννομα αγαθά της ζωής του. Δεν παρέχει τις αναγκαίες πιστώσεις για την ανέγερση δικαστικών κτιρίων, για το διορισμό δικαστικών λειτουργών και δικαστικών υπαλλήλων, για τη μηχανογράνωση των δικαστικών υπηρεσιών. Δεν απλουστεύονται, ούτε συντομεύονται οι διαδικασίες, που είναι και πολυδά-

πανες.

Ειδικότερα, οι εισαγγελικές υπηρεσίες των δικαστηρίων Θεσσαλονίκης, και εγώ προσωπικά, ως επιφορτιμένος με την εποπτεία τους, έχουμε από χρόνια επισημάνει εντόνως στο υπουργείο Δικαιοσύνης ότι επιβάλλεται να ληφθούν άμεσα μέτρα».

Ο πιρώνη πρόεδρος του Δ.Σ.Α. κ. Σωτήρης Πολύδωρας δηλώνει:

«Ανάγκη πάσα να διατεθούν τα αναγκαία κονδύλια, να προσληφθούν δικαστές και δικαστικοί υπάλληλοι, να αποκτήσουμε επιτέλους κτίρια, να μηχανογραφηθούν όλες οι δικαστικές υπηρεσίες, να μετεκπαιδευθούν οι δικαστές μας, να ειδικευτούν οι δικαστικοί υπάλληλοι, να περιορίσουμε όσο γίνεται την πολυνομία

μας και να διορθώσουμε την κακονομία μας»

Ο αντιπρόεδρος του Δ.Σ.Α. κ. Αντώνης Ρουπακιώτης αναφέρει:

«Ως συνέπειες του προβλήματος επισημαίνονται η παραγραφή ή ο αμεσος κίνδυνος παραγραφής ποινικών και διοικητικών υποθέσεων, η υπερφόρτωση δικαστών - υπαλλήλων σε ορισμένες τουλάχιστον διαδικασίες, η δυσπιστία και απογοήτευση των Ελλήνων πολιτών που αντιμετωπίζουν πλέον με έντονη δυσπιστία την αναποτελεσματικότητα έως αρνησιδικία της ελληνικής Δικαιοσύνης.

Χωρίς πολλά λόγια ως απαίτηση προβάλλεται: Δαπάνες και ουσιαστικό ενδιαφέρον για τη Δικαιοσύνη και όχι κούφιες διακηρύξεις. Άμεση τρο-

ποποίηση και εκσυγχρονισμός του δικονομικού συστήματός μας».

Η γενική γραμματέας της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών κ. Αγγελική Παπαπαναστατίου - Λέζα, τονίζει:

«Οι διοικητικοί δικαστές εργάζονται νυχθημερόν για να ανταπεξέλθουν στον τεράστιο όγκο των υποθέσεων, με υλικοτεχνική υποδομή μηδέν, με έλλειψη μηχανογράνωσης, επιμόρφωσης, με τεράστιες ελλείψεις σε προσωπικό (δικαστές και υπαλλήλους). Σίγουρα οι δικαστικοί λειτουργοί για να εκτελέσουν τον θεμελιώδη λειτουργικό προορισμό τους πρέπει να είναι ανεξάρτητοι, αμερόληπτοι, με άκαμπτη δύναμη αντίστασης στις πιέσεις και υψηλά ελεύθερο φρόνημα».

Επίσκεψη του Δ.Σ. της Ενώσεως μας στο νέο Υπουργό Δικαιοσύνης

Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Ενώσεως μας, με επικεφαλής τον Πρόεδρό της κ. Αβραάμ Σταθόπουλο επενέφθησαν το νέο Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Ιωάννη Ποττάκη και το νέο Γενικό Γραμματέα Γ. Παυλέα, τους συνέχθησαν επί τη αναλήψη των καθηκόντων των και ευχήθησαν επιτυχία στο έργο των.

Με την ευκαρία της ανωτέρω επισκέψεως συνεξήτησαν με τη νέα ηγεσία του Υπουργείου τα προβλήματα και θέματα τα οποία απασχολούν τον κλάδο και τη δικαιοσύνη γενικώτερα, εξέθεσαν τις απόψεις των ως προς αυτά ενώ συγχρόνως προέβαλαν διάφορα αιτήματα μεταξύ των οποίων την επαναφορά των κατά το έτος 1993 καταργηθεισών θέσεων Αντεισαγγελέων Αρείου Πάγου και Εισαγγελέων Εφετών.

Μετά την επίσκεψη το Δ.Σ. της Ενώσεως μας απέστειλε προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης το υπ' αριθμ. πρωτ. 34/7-11-95 έγγραφο του, στο οποίο περιλαμβάνονται οι διατυπωθείσες απόψεις των μελών του Δ.Σ. κατά την ανωτέρω συνάντηση, εν σχέσει προς τα πλείστα των συζητηθείσων θεμάτων. Το έγγραφο αυτό έχει ως ακολούθως:

Κύριε Υπουργέ,

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΝΩΣΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΝ επιθυμεί να σας ενημερώσει για την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί στο χώρο των Εισαγγελιών και γενικώτερα στα Δικαστηρια, από νομοθετικές παρεμβάσεις με το Ν. 2172/1993:

I. Με τη διάταξη του άρθρου 33 παρ. 6 του παραπάνω νόμου καταργήθηκε η διάταξη του άρθρου 181 Π.Κ., που προβλέπει και τιμωρούσε την περιβύριστη αρχή. Από την πρώτη στηγμή, και με γραπτό υπόμνημά μας, είχαμε ζητήσει να ληφθεί νομοθετική μέριμνα για την προστασία του συνεδριάζοντος δικαστηρίου και των Δικαστών και Εισαγγελέων κατά την ενάσκηση των καθηκόντων τους. Όμως, οι εξελίξεις δικαιώνουν πλήρως τις επιφυλάξεις μας και προκαλούν αγωνία για τις συνθήκες αισκήσεως των καθηκόντων μας στο μέλλον, αν δεν υπάρξει νομοθετική ρύθμιση. Γιατί γίνονται συνεχώς εντονώτερα τα σημεία γενίκευσης του φαινομένου υβριστικών επιθέσεων κατά Δικαστών και Εισαγγελέων, κυρίως από κατηγορούμενους. Σε μία περίπτωση, η επιθέση έλαβε μορφή βιαιοπραγίας κατά εισαγγελικού λειτουργού; ενώ αυτός εκτελούσε τα καθήκοντά του σε δημόσια συνάδρομο. Οι Εισαγγελείς και οι Δικαστές, δεν μπορούν να αμυνθούν, ούτε μπορεί να θεωρηθεί ως λύση, η υποβολή εγκλήσεων και η μετατροπή της διαφοράς σε προσωπική αντιδικία. Άλλωστε ο δικαστικός λειτουργός δεν έχει ούτε καν τα δικαίωματα που έχει ο απόλυτος πολίτης, όταν υβρίζεται ή προπολακίζεται. Γιατί ούτε συλληφη του δράστη μπορεί να γίνει, ούτε αυτόφωρη διαδικασία μπορεί να τηρηθεί, αφού ισχύει η διάταξη του άρθρου 136 Κ.Π.Δ., που δεν επιτρέπει να ασχολούνται με τις υποθέσεις αυτές το Δικαστήριο και η Εισαγγελία στην οποία υπηρετεί ο υπόστρατος την επίθεση δικαιοστικού λειτουργούς. Πριν τα φαινόμενα αυτά αυξήθουν περισσότερο, από την αντιληψή ότι αυτά παραμένουν απρωτήτα, παρακαλούμε να αναλάβετε πρωτοβουλία για νομοθετική ρύθμιση, που θα προστατεύει τους δικαστικούς λειτουργούς από επιθέσεις και θα επαναφέρει το αναγκαίο κλίμα πρεμίσας στο χώρο των δικαστηρίων και Εισαγγελιών και συγκεκριμένα να μεριμνήσετε για τη θέσπιση νέας διάταξης με περιεχόμενο ίδιο με το άρθρο 181 παρ. 1 Π.Κ.

όπως αυτό ίσχυσε μετά την τροποίση του με το άρθρο 4 παρ. 3 Ν. 1738/87.

II. Με το άρθρο 18 του ίδιου νόμου μειώθηκε ο αριθμός των θέσεων των Αντεισαγγελέων Αρείου Πάγου και Εισαγγελέων Εφετών κατά δύο και πέντε αντιστοίχως. Η περικοπή αυτή των θέσεων έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία των Εισαγγελιών και στην υπηρεσιακή εξέλιξη των λειτουργιών της. Τα σοβαρά αυτά προβλήματα προέκυψαν γιατί με τον ίδιο νόμο αποφασίσθηκε να δοθεί εκ νέου στον κατηγορούμενο το δικαίωμα να ασκεί αναίρεση κατά του παραπεμπτικού βουλεύματος, με αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό της απασχόλησης των Αντεισαγγελέων Αρείου Πάγου, και πολλές φορές των Εφετών, ενώ παράλληλα με συνεχείς νομοθετικές παρεμβάσεις, όλες σχεδόν οι σοβαρές αξιόποινες πράξεις έχουν περιελθεί στην δικαιοδοσία του δεύτερου βαθμού, τόσο στην προδικασία όσο και στο ακροστήριο.

Εξάλλου, η περικοπή των θέσεων δημιουργήσει επιπλέον και το πρωτοφανές φαινόμενο να μην υπάρξει προσγωγή ανωτάτου Εισαγγελικού Λειτουργού τα τελευταία δύο χρόνια αλλά και τον κίνδυνο αποχώρησης από την υπηρεσία λόγω ηλικίας, Αντεισαγγελέων Εφετών που έχουν όλα τα προσόντα για την προαγωγή τους σε Εισαγγελέες Εφετών.

III. Στο πολυάριθμο Διοικητικό Συμβούλιο της Εθνικής Σχολής Δικαστών σύμφωνα με τη ρύθμιση του οικείου νόμου 2236/94, δεν προβλέπεται η συμμετοχή του Εισαγγελέων Αρείου Πάγου. Η ρύθμιση αυτή είναι μειωτική για το κύρος του Εισαγγελικού Θεσμού, όταν μάλιστα πρόκειται για το Δ.Σ. Σχολής στην οποία θα φοιτούν και υποψήφιοι Εισαγγελικοί Λειτουργοί. Εξ ίσου μειωτική είναι και η παραλειψή να συμπεριληφθούν, μεταξύ εκείνων που δικαιούνται να προτείνουν μέλη για το διακατικό προσωπικό της Σχολής, ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου και ο Προϊστάμενος της Εισαγγελίας Εφετών.

IV. Με το άρθρο 3, ορίσθηκε ότι την Εισαγγελία διευθύνει ο αρχαιότερος Εισαγγελέας και καταργήθηκε η διάταξη του δικαστικού Συμβουλίου να τοποθετεί, στη θέση του Προϊσταμένου των μεγάλων Εισαγγελιών (Αθηνών, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης), με επιλογή, κατά βαθμό ανώτερο Εισαγγελικού Λειτουργού.

Έχουμε τη γνώμη ότι ο επιφυλάξεις που είχαμε διατυπώσει για τη λόγιση αυτή, έχουν δικαιωθεί από την εμπειρία που υπάρχει ήδη μετά από την εφαρμογή του νέου τρόπου διεύθυνσης των μεγάλων Εισαγγελιών και πρέπει να αναλάβετε πρωτοβουλία, προκειμένου να επανέλθει το παλαιό σύστημα διοίκησης, που, κατά γενική εκτίμηση των Εισαγγελικών Λειτουργών, έχει επιτύχει και δεν παρουσιάζει αρνη

Ομιλίες, προσφωνήσεις - χαιρετισμοί και πανηγυρικός κατά την ημερίδα εορτασμού του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου

ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ομιλία του καθηγητού του Πανεπιστημίου κ. Κ. Μπέη με θέμα: «Η Δικαιοκρατούμενη Δίκη ως πολιτική κατάκτησης».

Εισαγωγή

1. Η δίκη είναι ένας θεσμός, ο οποίος, κατά κανόνα προκαλεί δέος στο δικαιόμενο ανθρώπο. Φύσιο, τόσο εν δψει της περιπέτειας, που συνιστά η ίδια η εξέλιξη της διαικασίας όσο και εν όψει της αβεβαίης έκβασής της.

Μολοντούτο η δίκη είναι ένας θεσμός, που συνιστά καταδίκηση του πολιτισμού, και δραστική εγγύηση για τη διαιφύλαξη της κοινωνικής ειρήνης. Συνακόλουθα, εγγύηση διαιφύλαξης των αγαθών, που συνιστούν τον καρπό του ανθρώπινου μόχθου.

Ο Πλάτων έχει διαφυλάξει το μύθο, που διηγήθηκε ο Πρωταγόρας στο Σωκράτη στον ομώνυμο διάλογο. Ότι δηλαδή οι ανθρώποι καταστέφονταν με το να αδικούν ο ένας τον άλλον. Και τότε ο Ζευς τους έστειλε τον Ερυπί «άγοντα εις ανθρώπους, αιδώ τε και δίκην» για να φέρει στους ανθρώπους το αίσθημα της ντροπής και την ιδέα της διαικασίας, έτοις ώστε να υπάρξει αρμονία στις πλαίσια.

Ιστορικές πηγές

2. Η δίκη, που έστειλε ο Ζευς στους ανθρώπους, επιμολογείται από το ρήμα δείκνυμ⁽²⁾ και στα αρχαία κείμενα είναι πολυσήμαντη, προσδιορίζοντας χωρίς τα υποχρεωτικά υποδείγματα κοινωνικής συμπειριφοράς⁽³⁾, αλλά και την εκδίκηση, που συνεφέλεται στη διάποδας αδικίας, και ακόμη την προσωποτύπη της θεϊκής νέμεσης, που είναι «Δίκης ήδη κόρα - Δίκαν»⁽⁴⁾.

Τέλος, ως δίκη οι αρχαίοι εννοούσαν ό,τι και εμείς στη δική μας εποχή, δηλαδή τη διαιδικασία, μέσα από την οποία αποκαθίσταται η κοινωνική τάξη, η οποία διαιταράχθηκε με τη διάποδας ορισμένης αδικίας. Με αυτήν την έννοια αναφέρεται ενδεικτικώς στους στίχους των Χοηφόρων του Αισχύλου⁽⁵⁾:

«(...) ως ίδη πατήσ-
(...). ο πάντ' εποπτεύων τάδε
Ηλίος (...)

ως αν παρή μοι μάρτυς εν δίκη ποτέ».

Για να δει ο πατέρας -
όχι ο δικός μου, αλλά εκείνος που εποπτεύει τα πάντα,
ο «Ηλίος - αυτά τα βρομερά έργα της μάνας μου
για να παραστεί μάρτυράς μου κάποτε στη διαιδικασία.

3. Πρόδρομος λοιπόν της δίκης, ως θεσμός με τη σημερινή έννοια του κράτους δικαίου, υπήρξε η διαιδικασία της εκδίκησης:

«και τους κτανόντας αντικαθανείν δίκην»⁽⁶⁾.

και οι φονιάδες να αντιφονευθούν μέσα από τη διαιδικασία της εκδίκησης.

Γιατί:

«νόμος μεν φονίας σταγόνας
χυμένας ες πέδος άλλο προσαυτείν
αίμα».

Ο νόμος προστάζει, όταν φονικές σταγόνες (αίματος) χύνονται στο δάπεδο, άλλο ν' αξιώνει αίμα.

Η εκδίκηση επερχόταν με αναπότομη νομοτέλεια.

4. Στην ποίηση των Τραγικών, με θείανη νομοτέλεια. Πάλι στις Χοηφόρες του Αισχύλου συναντάμε στους στίχους:

Μα σεις, μεγάλες Μοίρες, κατά το θέλημα του Δία
τα τελεώδουν αυτά εκεί,
όπου κατευθύνεται το δίκαιο.

Ο εχθρικός λόγος με μιστρό
να πληρώσει, κραυγάζει δυνατά η Δίκη,
απαιτώντας τα οφειλόμενα.

Τη φονική πληγή με φονική
πληγή να πληρώσει και να πάθει ο δράστης. Αυτά διατρανόνται η μακροχρόνη παράδοση⁽⁸⁾.

Σ' αυτήν τη διαιδικασία της εκδίκησης η Δίκη είχε βοηθούς τις Ερινύες.

Κατά τον Ηράκλειτο:

«Ηλίος γαρ ουχ υπερβήσεται μέτρα. Ει δε μη, Ερινύες μιν Δίκης επίκουροι εξευρίσουντο»⁽⁹⁾.

Ο ήλιος δε θα (τολμήσει να παραβεί τους κανόνες που τον δεσμεύουν και να) ξεπεράσει (την τροχιά του) ούτ' ένα μέτρο. Ειδεμή οι Ερινύες, οι βοηθοί της Δίκης, θα τον συλλάβουν.

5. Στο φιλοσοφικό στοχασμό η εκδικήτρια δίκη ερχόταν με φυσική νομοτέλεια. Είναι χαρακτηριστικό το σωζόμενο απόστασμα του Αναξίμανδρου, ότι δηλαδή τα στοιχεία της φύσης που αρμονικά συγκροτούν τον κόσμο, βρίσκονται σε συνεχή μεταξύ τους ανταγωνισμό, το ένα να κυριαρχήσει πάνω στο άλλο.

«Και φθέρονται αυτά κατά τα οφειλόμενα. Γιατί πρέπει ν' αποδώσουν μεταξύ τους την κύρωση και την πληρωμή για την αδικία, όταν έρχεται το πλήρωμα του χρόνου»⁽¹⁰⁾.

6. Κάποτε όμως συνειδητοποιήθηκε ότι ήταν άδικη αυτή η εκδίκηση κατά την τάξη του χρόνου. Κι έπειτε να ανατραπεί.

Για πρώτη φορά απαντά αυτός ο προβληματισμός στο πλαίσιο του τραγικού μύθου των Ατρειδών. Ο Αισχύλος

κάνει την πρώτη νύξη στις Χοηφόρες του, όταν ο Χορός ζητεί να έρθει κάποιος - θεός ή άνθρωπος - να αποκαταστήσει την τάξη της διαικασίας⁽¹¹⁾.

Χορός: «Μή λησμονώντας τους ύποπτους του φόνου (...) νάρθει σ' αυτούς κάποιος θεός ή άνθρωπος».

Ηλέκτρα: «Πότερα, δικαστήν ή δικηγόρον λέγεις».

«Τι απ' τα δύο εννοείς; Δικαστή ή εκδικήτη;

Ο Χορός δε φαίνεται να αντιλαμβάνεται τη διαφορά ανάμεσα σ' αυτές τις δύο ιδιότητες.

Γ' αυτό επιμένει:

Χορός: «Απλωτό φράξουντος όστις ανταποκτένει».

«Απλά λέγοντας: εκείνος που θα αντιφονεύσει».

Οπότε, για πρώτη φορά, μπαίνει ο προβληματισμός, αν μπορεί η εκδίκηση να γίνει αποδεκτή ως περιεχόμενο της ιδέας της διαικασίας, καθώς η Ηλέκτρα θέτει το ερώτημα:

Ηλέκτρα: «Και τάπτα μουστίν ευσεβή θεών πάρα».

«Και είναι τάχα αυτά ευσεβή, για να τα ξητήσω από τους θεούς»;

Όταν ο Αισχύλος με τις Χοηφόρες του έριξε τον πρώτο σπόρο της αμφιβολίας, αν οι θεοί έντως επιδοκίμαζαν την εκδίκηση, ως έξοδο από την αδικία, λειτουργούσε ήδη στην Αθήνα θαυμαστό σύστημα κράτους δικαίου, πάνω σε στέρεη δημοκρατική βάση⁽¹²⁾. Στην εποχή των Ατρειδών όμως, στην οποία αναφέρεται, δεν ήταν οι σκέψεις τους κατά την οποία οι ανθρώποι καταστέφονταν με το να αδικούν ο ένας τον άλλον. Και τότε ο Ζευς τους έστειλε τον Ερυπί «άγοντα εις ανθρώπους, αιδώ τε και δίκην» για να φέρει στους ανθρώπους το αίσθημα της ντροπής και την ιδέα της διαικασίας, έτοις ώστε να υπάρξει αρμονία στις πλαίσια.

Εκεί ο παλιός κόσμος, με τις παραδοσιακές αυστηρότητες καθέλουν αυτονότητες. Αντίθετα η εισαγωγή του θεσμού της δίκης, ως διαιλεκτικής διαικασίας, προ απονομή της διαικασίας, προσέκουψε σε οξείατη αντίδραση. Μιαν αντίδραση, που με αξιοθαύμαστη ποιητική τέχνη, αλλά και φιλοσοφική σκέψη, παρουσιάζει ο Αισχύλος στην αμέσως επόμενη τροχαδία του, τις Ευμενίδες.

Εκεί ο παλιός κόσμος, με τις παραδοσιακές αυστηρότητες καθέλουν αυτονότητες. Αντίθετα η εισαγωγή του θεσμού της δίκης, ως διαιλεκτικής διαικασίας, προ απονομή της διαικασίας, προσέκουψε σε οξείατη αντίδραση. Μιαν αντίδραση, που με αξιοθαύμαστη ποιητική τέχνη, αλλά και φιλοσοφική σκέψη, παρουσιάζει ο Αισχύλος στην αμέσως επόμενη τροχαδία του, τις Ευμενίδες.

Εκεί ο παλιός κόσμος, με τις παραδοσιακές αυστηρότητες καθέλουν αυτονότητες. Αντίθετα η εισαγωγή της δίκης, ως διαιλεκτικής διαικασίας, προ απονομή της διαικασίας, προσέκουψε σε οξείατη αντίδραση. Μιαν αντίδραση, που με αξιοθαύμαστη ποιητική τέχνη, αλλά και φιλοσοφική σκέψη, παρουσιάζει ο Αισχύλος στην αμέσως επόμενη τροχαδία του, τις Ευμενίδες.

Εκεί ο παλιός κόσμος, με τις παραδοσιακές αυστηρότητες καθέλουν αυτονότητες. Αντίθετα η εισαγωγή της δίκης, ως διαιλεκτικής διαικασίας, προ απονομή της διαικασίας, προσέκουψε σε οξείατη αντίδραση. Μιαν αντίδραση, που με αξιοθαύμαστη ποιητική τέχνη, αλλά και φιλοσοφική σκέψη, παρουσιάζει ο Αισχύλος στην αμέσως επόμενη τροχαδία του, τις Ευμενίδες.

Εκεί ο παλιός κόσμος, με τις παραδοσιακές αυστηρότητες καθέλουν αυτονότητες. Αντίθετα η εισαγωγή της δίκης, ως διαιλεκτικής διαικασίας, προ απονομή της διαικασίας, προσέκουψε σε οξείατη αντίδραση. Μιαν αντίδραση, που με αξιοθαύμαστη ποιητική τέχνη, αλλά και φιλοσοφική σκέψη, παρουσιάζει ο Αισχύλος στην αμέσως επόμενη τροχαδία του, τις Ευμενίδες.

Εκεί ο

Ομιλίες, προσφωνήσεις - καιρετισμοί και πανηγυρικός κατά την ημερίδα εορτασμού του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου

καθώς και

- με τα άρθρα 134 και 135 που δίνουν ότι η δικαστική εξουσία δικάζει κατά τους γραπτούς νόμους του έθνους και ενεργείται διά των δικαστηρίων εν ονόματι του Έθνους.

Η σύγχρονη εποχή

9. Το κράτος δικαίου θεσμοθετήθηκε με εγγυήσεις διαστικότητας για πρώτη φορά στον τόπο μας με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας το 1974. Τόσο άμεσα, με το άρθρο 20 § 1 που ορίζει πως

«καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει»

όσο και έμμεσα, με το άρθρο 28 § 1, που ανήγαγε τις επικυρωμένες με νόμο διεθνείς συμβάσεις, συνακόλουθα και την ευρωπαϊκή σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, σε αυξημένες τυπικής δύναμης κανόνες του εισαπέρικού δικαίου, των οποίων οι διετάξεις υπερισχύουν από τις αντίθετες διατάξεις των νόμων.

Έτσι θεσμοθετήθηκαν στη δική μας εποχή οι αξιώσεις για δικαστική αρχόδαση και προστασία στο πλαίσιο δικαιοκρατούμενης διαδικασίας.

9.1. Στην αρχέγονη εμφάνισή του το δικαίωμα της (δικαστικής) αρχόδασης έχει την έννοια ότι εκείνος που θα κρίνει εξουσιαστική τη συμπεριφορά εξουσιαζομένου και θα του επιβάλει κάποια κυρώση, πρέπει προηγουμένως να του ζητήσει εξηγήσεις: γιατί συμπεριφέρθηκε έτοις;

Με αυτή την έννοια η παροχή προηγούμενης δυνατότητας αρχόδασης απαντά στο βιβλίο Γενέσεως της Παλαιάς Διαθήκης²⁶:

«και εκάλεσε Κύριος ο Θεός τον Αδάμ και είπεν αυτών Αδάμ, που εις;

(...) εις μη του ξύλου, ου ενετειλάμην σοι τούτου μόνου μη φαγεῖν, απ' αυτούν έφαγες»:

και είπεν ο Αδάμ· ή γυνή, ην έδωκας μετ' εμού, αύτη μοι έδωκεν από του ξύλου, και έφαγον.

Και είπε Κύριος ο Θεός τη γυναικί· τι τούτο εποίησας; και είπεν η γυνή· ο όφις ητάπτεσε μου, και έφαγον.

(...) και τη γυναικί είπε· πληθύνων πληθυνών τας λύπας σου και τον στεναγμόν σου (...) τω δε Αδάμ είπεν (...) εν ιδρώται του προσώπου σου φαγή τον άρτον σου.

(...) και εξεπέστειλεν αυτόν Κύριος ο Θεός εκ του παραδείσου(...).

Αργότερα, όταν πια δε γίνεται ανεκτό να συμπίπτουν στο ίδιο πρόσωπο οι ιδιότητες του κατηγόρου και του κριτή

«κατηγορείν ουκ έστι και κρίνειν ομού²⁷, διαπλάσεται δικαίωμα προηγούμενης αρχόδασης και των δύο αντιμαχούμενων πλευρών. Με αυτήν την έννοια διαιρείται της αρχόδασης ως μια από τις πρωταρχικές δικαστικές αρχές η επιταγή που προαναφέρθηκε

«μηδέ δίκην δικάσης, πριν αν αμφοίν μύθον ακούσησ²⁸».

Στο πλαίσιο αυτής της δικαστικής αρχής οι αθηναίοι, δταν κληρώνονταν ως δικαστές, ορκίζονταν, ανάμεσα στα άλλα:

«και αρρόσομαι των τε κατηγορούντων και των απολογημένων ομοίων αμφοίν²⁹».

Στην εποχή μας, το δικαίωμα δικαστικής αρχόδασης προϋποθέτει κανονικά ότι αναγνωρίζονται τα δύο λογικώς υποδεέστερα θεμελιακά δικαιωμάτα, δηλαδή το δικαίωμα για δικαιοκρατικές δομές της διαδικασίας, καθώς και το δικαίωμα για πρόσβαση στο δικαστήριο.

9.2. Πέρα από την αξιώση για δικαστική αρχόδαση ορισμένα ευρωπαϊκά συντάγματα³⁰, μεταξύ των οποίων και το ελληνικό (Σ 20 §1) αναγνωρίζονται και μια περαιτέρω αυτοτελή αξίωση, δηλαδή αξίωση για παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια, τα οποία ήδη έχουν υπηρεσιακό καθήκον να αποφασίσουν έτοις ώστε οι επιδικειώντες σχέσεις να διαγνωστούν ορθώς και δραστικώς, ύστερα από ορθή υπαγωγή των αποδειγμένων κρίσιμων πραγματικών γεγονότων στους εφαρμοστέους αφηρημένους κανόνες δικαίου, που θα πρέπει να εμπνεύνται και να εφαρμόζονται σε αρμονία με τις κοινώς αναγνωρισμένες δικαιοστικές αρχές³¹.

10. Εγγυήσεις του κράτους δικαίου είναι τα δικαστήρια και οι, κατά το στίχο του Αισχύλου, αιδούμενοι των δόκων των δικαστές, που τα συγχρότουν.

Πρόκειται για τους Έλληνες δικαστές που συγχρότουν τα εθνικά μας δικαστήρια. Αυτούς αρκίζουν τους φρουρούς του δικαίου, των οποίων το έργο σήμερα τιμούμε.

Τα σύγχρονα επιστημονικά ρεύματα του δικονομικού δικαίου έχουν ως κύριο αντικείμενο την ακριβέστερη κατεύνηση, εξεδίκευση και οριοθέτηση της αρχής της διάκρισης των τριών λειτουργιών της κρατικής εξουσίας.

Η διάκριση τούτη, ως απλή συστηματική γνώση του φαινομένου του κράτους, είναι ήδη γνωστή στον Αριστοτέλη. Με την περαιτέρω έννοια του ότι δεν επιτρέπεται να συγκρίνονται στο ίδιο πρόσωπο και οι τρεις εξουσίες, η νομοθετική, η εκτελεστική και η δικαιοδοτική, είναι κατάκτηση του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης.

Όμως η κατάκτηση τούτη είναι διαρκώς εκτεθειμένη στον πειρασμό των καταχρήσεων. Κάθε κρατική εξουσία, οσοδήποτε δικαιοκρατούμενη και αν είναι, έχει μέσα της τη ροτή των καταχρήσεων.

Καταχρήσεων από την εκτελεστική εξουσία, αν μηχανεύεται υπόγειους διαύλους επικοινωνίας προς αποτροπή ανεπιθύμητης έκβασης συγκεκριμένης δίκης, είτε με γε-

νικότερο πολιτικό αντίκτυπο είτε με κόστος στην αγορά των εξαπομπέων πελατειών σχέσεων.

Καταχρήσεων όμως και από την πλευρά εκείνων που θα ενδιδάν στη λειτουργία τέτοιων μηχανισμών επηρεασμού.

Ακόμη, στην εποχή μας, η εύστοχη αρχή της διάκρισης των τριών λειτουργιών της κρατικής εξουσίας κινδυνεύει να εκφριλιστεί σε ανασχετικό παραγόντα της λειτουργίας του κράτους δικαίου, όταν τα δύο γενά της εκτελεστικής εξουσίας αρνούνται να υποστούν το δικαστικό έλεγχο των πράξεων και παραλείψουν τους, καθώς και όταν με διάφορα προσεγγίσματα αρνούνται να εκτελέσουν τις εκδιδόμενες δικαστικές αποφάσεις που τα καταδικάζουν στην ενέργεια συγκεκριμένων πράξεων.

Στο κράτος δικαίου δεν υπάρχουν περιθώρια για αυθαιρέτες ασύλες. Κανένας δεν είναι στο απυρόβλητο, όταν δε σέβεται τη νομιμότητα. Οπως και κανένας δεν έχει εξουσία να πολιτικοποιεί το δικαιοδοτικό έργο.

Διαφορετικά, και η πιο δικαιοκρατούμενη πολιτεία κινδυνεύει να εκφριλιστεί σε κράτος αδίκου και αυθαιρέτες.

Η κατάκτηση του κράτους δικαίου λοιπόν δεν είναι απλώς ένα ιστορικό επίτευγμα, με στατικό μουσειακό ενδιαφέρον. Χαρακτηρίζεται από δυναμική και κινητικότητα που απαιτούν συνεχή επαγρύπνηση, καχυποψία και ετοιμότητα λειτουργίας των μηχανισμών της δίκαιας νέμεσης.

Μόνον έτσι η δικαιοκρατούμενη δίκη, την οποία η ελληνική ποιότητα και φιλοσοφία μας κληροδότησαν ως θεσμόν, τον εις άπαντα χρόνον, κατά το στίχο του Αισχύλου, είναι όντως κατάκτηση του πανανθρώπινου πολιτισμού και δραστική εγγύηση της κοινωνικής γαλήνης και προκοπής.

1. Πλάτων, Πρωταγόρας, 322 c 1-2.

2. Αριστοτεληνός, Εισαγωγή στην επιστήμη του δικαίου, 2η έκδ. 1983 σελ. 18.

3. Με την έννοια του δείχνω, αφρότερα δρώμενος και του διώκω (Εγκυλοπαίδεια Πάτρυρος - Λαρούς - Μπριτάνικα, XXI σελ. 80 λ. Δίκη).

4. Αριστοτεληνός, ο.π.

5. Αισχύλος, Χοηφόροι, 949. Βλ. και Ησίοδο, Θεογονία, 886 και 901 - 903.

6. Χοηφόροι, 981 - 987.

7. Αισχύλος, Χοηφόροι, 144.

8. Αισχύλος, Χοηφόροι, 306 - 314.

9. Ηράκλειτος, απόστασμα 94 (Dials, Dia Fragment der Vorsokratiker, I σελ. 172).

10. «καὶ τὴν φθορὰν εἰς τούτο γίνεσθαι κατά τὸ χρεόν. Διδοῦνται γὰρ αὐτά δίκην καὶ τίσιν αλλήλοις τῆς αδικίας κατά τὴν του χρόνου τάξιν».

11. 117 - 123.

12. B.L. Beys, The Democratic Principle in the System of Judicial Protection of the Athenian City, Dike International 1, 10 Επ.

13. Εμενίδες, 162 - 163.

14. 221 και 224.

15. 483 - 481.

16. 487 - 489.

17. Φωκιλίδης, ... 87. Προβλ. και Ησίοδο, Αποστ. 271 (268) Αριστοφάνη, Σφήκες, 725.

18. 428.

Ομιλίες, προσφωνήσεις - χαιρετισμοί και πανηγυρικός

κατά την ημερίδα εορτασμού του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου

σχέση δικηγόρου-πολίτη με τη σχέση δασκάλου-μαθητή, διότι τόσο ο δάσκαλος όσο και ο δικηγόρος κατέχουν τον ίδιο γόλο-πρότυπο. Ο δικηγόρος αποτελεί τον βασικό συνδετικό κρίκο στην επαφή του πολίτη με την δικαστική εξουσία και λόγω ακριβώς της ιδιαίτερης αυτής σχέσης είναι εκείνος που μπορεί με τον τρόπο του είτε να τονώσει είτε να αποδυναμώσει την εμπιστοσύνη του πολίτη ως προς την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας του θεσμού της δικαιοσύνης αποτελεί πιοτεύνη την ισχυρότερη άμυνα της δικαιοσύνης ενάντια σε οποιαδήποτε μορφής διαφθορά ή εκματιλισμό των αξιών. Αν οι ίδιοι οι πολίτες της χώρας χαλαρώνουν το δικαιούχο τους σύστημα με την έμπρακτη εμπιστοσύνη τους σε αυτό και προστατεύουν με αυτό τον τρόπο το θεσμό της δικαιοσύνης, τότε είμαι σίγουρος ότι οποιαδήποτε αυθαίρετη παρέμβαση στο χώρο της δικαιοσύνης θα αποβαίνει ανεπιτυχής.

Η δεύτερη έκφανση του φόρου του δικηγόρου που συνιστάται στη σχέση που αναπτύσσει με τον φορέα της δικαστικής εξουσίας, ανάγεται επίσης σε καθοριστικό παράγοντα για την εύρυθμη λειτουργία του θεσμού της δικαιοσύνης.

Η σημασία του δικηγόρου σε αυτή την περίπτωση συνίσταται κυρίως στο ότι και πάλι δρα ως συνδετικός κρίκος αλλά τώρα μεταξύ δικαστικής εξουσίας και πολιτών λόγω της ιδιαίτερης σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ δικηγόρου-πελάτη ο δικηγόρος διαθέτει περισσότερες γνώσεις και εμπειρία περί του κοινών αποδεκτού περὶ δικαίου αισθήματος. Σε φορέα αυτής της γνώσης ανάγεται ο δικηγόρος, ο οποίος τη μεταδίδει και στον δικαστή βιοθώντας τον έτοι να εξετάζει και να εντρυφεί σε κάθε υπόθεση.

Καθώς οι περὶ δικαίου αντιλήφεις δεν αποτελούν σε καμιά περίπτωση στατικό φαινόμενο αλλά αντίθετα εξελίσσονται και μεταλλάσσονται με φαγδαία ταχύτητα, είναι προφανές ότι η συνεχή επαφή με την πραγματικότητα καθίσταται απαραίτητη για την εκτίμηση των δεδομένων οποιαδήποτε υπόθεσης. Την πλούσια αυτή εμπειρική γνώση που αντλεί ο δικηγόρος μέσα από τη συνεχή και συχνή συναναστροφή με τους πελάτες του προσφέρει στη λειτουργία του δικαιουϊκού συστήματος συμβάλοντας έτοι να εξετάζει και να εντρυφεί σε κάθε υπόθεση.

Η τρίτη αλλά εξίσου σημαντική διάσταση του φόρου του δικηγόρου και της συμβολής του στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης αναφέρεται στη σχέση του με τους άλλους σύλλειτουργούς-συναδέλφους του. Ακριβώς λόγω της καίριας θέσης στη λειτουργική δομή του δικαιουϊκού συστήματος η συμπεριφορά που αναπτύσσουν οι δικηγόροι στις μεταξύ τους σχέσεις δε περιορίζεται στα στενά πλαίσια του συναδελφικού ή αντισυναδελφικού κλίματος. Η σφαίρα επιφρονής αυτής της συμπεριφοράς είναι πολὺ ευρύτερη και τα εξ αυτής της συμπεριφοράς είναι πολὺ ευρύτερη και τα εξ αυτής της συμπεριφοράς είναι πολὺ ευρύτερη της δικαιοσύνης.

Η συνδετική λειτουργία που επιτελεί ο δικηγόρος μεταξύ δικαστικής εξουσίας και πολίτη θεμελιώνει τις εκτεταμένους βελτινεκούς συνέπειες των σχέσεων των δικηγόρων μεταξύ τους.

Η συμβολή επιμένων του δικηγόρου στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης λαμβάνει έναν τρισδιάστατο χρακατήρα. Η καθεμία από τις διαστάσεις αυτές δεν μπορεί ωστόσο να τελέσει εν αυτονομία αλλά επιτελεί το σκοπό της μόνο σε άμεση συνάφεια και συνάρτηση με τις υπόλοιπες. Η πολυπλοκότητα όσο και η λεπτή υφή των σχέσεων αυτών δισχεραίνουν το εγγενές δύσκολο λειτουργόμα του δικηγόρου. Με όπλα κυρίως τη θέληση και το ξήλο αποδύεται ο δικηγόρος σε ένα έργο ουσιαστικό και καίριο για την ομαλή λειτουργία του θεσμού της δικαιοσύνης. Ακριβώς επειδή ο ανθρώπινος παράγοντας, ο οποίος τις περισσότερες φορές είναι αστάθιμος, αποτελεί το σκοπό της πρωταγωνιστή στο χώρο της δικαιοσύνης, ο δικηγόρος είναι υποχρεωμένος να τηρήσει πολύ ευαίσθητες ισορροπίες, να σταθμίσει αφροτιμένα μεγέθη, αλλά κυρίως να σταθεί άξιος μαχητής των αρχών που διδάχθηκε και τον επιτάσσει να τηρήσει η αφοσίωση στο λειτουργήμα του. Συνοδούσιοι του σε αυτή την ιχνηλασία στο χώρο της δικαιοσύνης βρίσκονται οι δικαστές, συμβολαιογράφοι, δικαστικοί υπάλληλοι, όλοι ταγμένοι στον ιερό αγώνα για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Τούτος ο στόχος βέβαια είναι υψηλός, ίσως ο νηφύλοτερος για κάθε ευνοούμενη δημοκρατικά λειτουργόντων Πολιτεία, αλλά είμαι σίγουρος ότι με τη συμβολή όλων και τη βαθειά προσήλωσή μας στο ιδανικό της δικαιοσύνης η τήρηση των επιταγών του δικαίου θα αποτελεί πλέον βίαια και συνείδηση όλων μας και όχι απλώς εκδήλωση πειθαρχίας προς τους νόμους.

Σας ευχαριστώ θερμά.

Η Αντιφώνηση - χαιρετισμός του προέδρου του Αρείου Πάγου κ. Βασιλείου Κόκκινου.

Σεβασμιώτατε,
Κύριοι Υπουργοί,
Κύριοι Βουλευτές,
Κυρίες και Κύριοι Συνάδελφοι,
Κύριοι Πρόεδροι των Δικηγορικών Συλλόγων Αθηνών
- Πειραιώς,

Εκλεκτοί προσκελτημένοι,

I. Ευχαριστώ θερμώς του Σεβασμιώτατο Άγιο Πειραιώς και του Πρόεδρο του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιώς για τις εκδηλώσεις της φιλοξενίας τους. Αν και όσα ελέχθησαν, ιδιαιτέρως από τον κ. Πρόεδρο του Δικηγορικού Συλλόγου Πειραιώς, αποτελούν ισχυρή πρόβλημα για να επεκταθώ στα σύγχρονα προβλήματα της δικαιοσύνης, θα προσπαθήσω κατά το ανθρωπίνως δυνατό να το αποφύγω

και να συμμορφωθώ προς το πρόγραμμα της ημέρας.

II. Ο Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιώς έχει μακρά παράδοση συμπαραστάσεως στους αγώνες των δικαστών και τις εναντίον τους άδικες επιθέσεις. Ήταν συνεπώς χρέος μας να ανταποκριθούμε στην ευγενή πρόσκλησή του να συνεργαστούμε εφέτος στον Πειραιά την ημέρα αυτή.

III. Συμπληρώθηκαν εννέα χρόνια από της ανεπισήμου καθημερινότητας της εορτής του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου, ως ημέρας της δικαιοσύνης, τέσσερα δε χρόνια από τη νομοθετική καθημερινότητας και τον ορισμό της ως ημέρας αργίας των δικαστών υπερεοινώ με το άρθρο 25 του Ν. 1941/1991, κατόπιν αποδοχής σχετικού αιτήματος των δικαστικών από τον τότε υπουργό Δικαιοσύνης αειμνητού Αθανάσιο Κανελλόπουλο.

IV. Όμως η αρχική ιδέα της καθημερινότητας της εορτής αυτής και της αναγνωρίσεως του Αγίου Διονυσίου, ως προστάτου των δικαστών, εκδηλώθηκε πολύ ενωπίοντα της Εφετείο Ναυπλίου, τα έτη 1975-1976. Την έμπνευση είχε ο τότε Εισαγγελέας Εφετών Ναυπλίου αειμνητος Γεώργιος Γιαννακόπουλος. Η ιστορική αυτή αποσαρήνηση, ήτοντας αναγκαία αντί της μηνιμούσης του ευσεβούς και αγαθού εκείνου Εισαγγελικού Λειτουργού.

V. Τιμούμε σήμερα τη μνήμη του Αγίου Διονυσίου. Του πρώτου δικαστού, που εμφανύθηκε για την πίστη του και εθύνασε τη ζωή του γι' αυτή. Από τις πράξεις των Αποστόλων (Κεφ. Ιε', 34), πληροφορούμεθα, ότι ο Άγιος Διονύσιος ήταν ένας από τα 9 τότε μέλη του Αρείου Πάγου, ότι ενώ υπερβιανείσθαι ήταν συναδέλφους του σε δόξα, σοφία, πλούτη και κοινωνική προσοφολή, ως γόνος μεγάλης οικογένειας των Αθηνών, όταν άκουσε το κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου, εγκατέλειψε την ευμάρεια της τάξεως του μαζί με τη σύζυγό του Δάμαρη, έγιναν από τους πρώτους πιστούς της εκκλησίας Του Χριστού. Μάλιστα, κατά τη μαρτυρία του Ευσεβούς Καισαρείας (Εκκλησιαστική Ιστορία 4,23) έγινε και πρώτος επίσκοπος των Αθηνών κατά την εποχή των Αποστόλων. Και τέλος, ότι για την πίστη του αυτή απεκεφαλίσθη το έτος 95 μ.Χρ.

VI. Για το βίο του Αγίου Διονυσίου έχουν διαμορφωθεί διάφορες συναξιοδικές παραδόσεις, όπως, για παράδειγμα, ότι κατά την ημέρα της Σταυρώσεως Του Κυρίου, βρισκόταν στην Ηλιούπολη της Αιγαίου, με το φιλόσοφο Απολλοφάνη, όταν δε έπεισε αιφνιδιώς σκότος, που εκάλυψε τον ήλιο, ανεφάνησε τη γνωστή φράση «Η η φύση στην ολλοιούτα ή Θεός πάσχει». Επίσης, ότι μετά τον αποκεφαλισμό του παρέδωσε ο ίδιος την αποκοτεία σε κεφαλή του ευσεβή γυναίκα, που ονομαζόταν Κατούλα.

VII. Ανεξάρτητη θέματα από τις συναξιοδικές αυτές παραδόσεις, που αναφέρονται στη ζωή και δράση του Αγίου Διονυσίου, είναι βέβαιο, ότι θανατώθηκε, διότι δεν απέθεσε πειθαρχία στην εποχή του. Επομένως είναι φυσικό, για το λόγο αυτό, να είναι το πύρινο της κατούλας.

VIII. Το έργο των δικαστικών λειτουργών είναι έργο Θείο, που ανατίθεται σε ανθρώπους. Είναι συνεπώς αυτονότητα, ότι ο δικαστής στην άσκηση του λειτουργήματός του πρέπει να έχει ως μόνο οδηγό το Θεό και τη συνείδησή του, να κλείνει ερμηνειώς τις θύρες στις ανθρώπων επιλογών και να προσβλέπει μόνο στην αντικειμενική απόδοση του δικαίου. Πιστεύω, ότι οι δικαστές, στη μεγάλη τους πλευροφύρια έτοι μεν ενεργούν και σκέπτονται.

IX. Δείγματα τέτοια έχουμε συνχνά. Πολλά δε στους εισαγγελικούς και δικαστικούς λειτουργούς Πειραιώς, μερικοί των οποίων δίνουν καθημερινές

Ομιλίες, προσφωνήσεις - χαιρετισμοί και πανηγυρικός κατά την περίδια εορτασμού του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου

μέσα από την έλλειψη σύνεννόησης και αποδοχής του εσωτερικού περιεχομένου των εννοιών, που είναι καθοριστικό στο χώρο της πολιτικής.

- Αν ο πολίτης «μετέχει κοινωνίας και αρχής», ήταν δηλαδή πράγματι «πολίτης».

- Αν ο πολιτικός λειτουργούσε ως υφάντης για να συναιρεί τα διεστώτα και να επιδιώκει την αρμονία, ήταν δηλαδή πράγματι πολιτικός, και

- Αν ως έργο του έθετε να ικανοποιεί, δηλαδή να καθιστά ικανούς τους ίδιους πολίτες στη διαχείριση των υποθέσεών τους, τότε, πολλά από τα προβλήματα της πολιτικής που σήμερα αντιμετωπίζουμε θα τα είχαμε προσεγγίσει και ενδεχομένως θα τα είχαμε επιτύχει με ένα ασφαλώς περισσότερο υπεύθυνο και, πιστεύω, καλύτερο τρόπο.

Αν, επίσης, στο χώρο της οικονομίας, της παραγωγής δηλαδή των αγαθών, μετρούσαμε το κόστος από όλες τις πλευρές, όχι μόνο ως οικονομικό κόστος, αλλά και ως πολιτικό μέγεθος και ως κοινωνικό κόστος και ως πολιτιστικό κόστος και ως οικολογικό κόστος, και αν είχαμε συνειδητοποιήσει ότι η κοινωνική πρόοδος δεν είναι αυτόματη συνέπεια της οικονομικής εξέλιξης, αλλά κάτι πολυπλοκότερο και γ' αυτό πολὺ πιο ουσιαστικό, και αν επίσης είχαμε κατανοήσει, ότι στην επιδιώξη της αφθονίας εκείνο που πρόσχει δεν είναι η συσσάρωση αγαθών, αλλά η διαμόρφωση μιας ελεύθερης ημικής προσωπικότητας, που αισθάνεται πληρότητα χωρίς την πλημονή της ποσότητας, τότε και στο χώρο της οικονομίας πολλά από τα προβλήματα που βασανίζουν άτομα και κοινωνίες, θα τα είχαμε υπερβεί ή τουλάχιστον θα τα είχαμε θέσει σε άλλη βάση.

Καλούμεθα να συνεργαστούμε σε κοινό χώρο με διαφορετικούς ρόλους. Είναι ασφαλώς διαφορετική η ουσία της πολιτικής πράξης από την ουσία της δικαστικής κρίσης. Είναι ασφαλώς διαφορετικός ο ρόλος της Νομοθετικής, της Εκτελεστικής και της Δικαστικής Λειτουργίας.

Στη φύση της πολιτικής είναι η στάθμη και η επιλογή. Και αρετή της πολιτικής είναι η σωφροσύνη. Η στάθμη των υπέρ και των κατά, του λόγου και του αντίλογου. Και τελικά, η επιλογή. Η οποία γίνεται δεκτή, όχι στη βάση της απόδειξης μαθηματικής ή επιστημονικής, της οθόνης της γνώμης που επεκράτησε και της απόφασης που ελήφθη. Αλλά στα πλαίσια της δημοκρατικής αρχής της πλειοψηφίας, που αποτελεί τη βάση και το θεμέλιο του πολιτεύματος. «Έδοξε τη Βουλή και τα Δήμαρα». Έτσι φάνηκε στη Βουλή και στον Δήμο. Έτσι νόμισε η Βουλή και ο Δήμος. Έτσι στάθμισε.

Η Δικαιοσύνη, δύναται, αναζητά την αλήθεια. Το αν την βρει ή όχι, το αν την εκφράσει ή όχι, αυτό είναι το ζητούμενο. Η απόφαση της στηρίζεται όχι απλώς στην στάθμη. Όχι απλώς στην φρόνηση. Αλλά στην απόδειξη. Στην εκτίμηση των αποδείξεων. Στην πλήρη και εμπειριστατωμένη αιτιολόγηση των αποφάσεων της. Γι' αυτό και η απόφαση της, «αντί αληθείας έχεται».

Είναι συνετώς ο διαφορετικός ο ρόλος και η αποστολή της κάθε λειτουργίας της Πολιτείας Η αίσθηση των ορίων, η καλή πίστη, η αγαθή προσάρεση, η αμοιβαία κατανόηση θα επιτρέψουν, να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα, που θα συναντήσουμε, και να τα επιλύσουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Στα πλαίσια και με τους κανόνες του δημοκρατικού μας πολιτεύματος.

Ο δρός Δημοκρατίας και το περιεχόμενο της έννοιας Δημοκρατίας εμφανίζονται πολύ αργά στην ιστορική διάδρομη, ακόμα και στη γενέτειρά τους, την Ελλάδα. Χρειάστηκε να προηγηθούν, σύμφωνα με τους περίφημους στίχους του Ομήρου στην Οδύσσεια, «αγορές βουληφόροι», συνελεύσεις δηλαδή του λαού που διαβιούλευνταν, και «θέμιστες», και «δίκη», και πολίτες που «αλλήλων αλέγουνοι», δηλαδή που νοιάζονται ο ένας για τον άλλον. Σε αυτό το έδαφος, και πριν ακόμα εμφανιστεί η δημοκρατία ως δρός και ως πολίτευμα, το περιεχόμενο της αναζητήθηκε και αποδόθηκε με τις έννοιες Ιστορογρία, Ισομοιρία και Ισονομία. Και στις τρεις περιπτώσεις η έννοια μιας επιθυμητής Ισότητας (Ισότητας ενώπιον του νόμου, Ισότητας στο δικαίωμα στο λόγο), βρίσκεται στο βάθος της αναζήτησης, από την οποία τελικά προέκυψε η Δημοκρατία ως τρόπος ζωής, ως ήδος, ως αίσθηση και αποδοχή των ορίων, ως σύστημα ανοιχτής διακυβέρνησης και αμοιβαίων ελέγχων.

Η Δημοκρατία ως σύστημα στηρίζεται στην αυτονομία των πολιτών και της Κοινωνίας που συγχροτούν. Η έννοια δύναται αυτής της αυτονομίας σημαίνει τούτο και μόνο. Ότι είναι οι πολίτες, που έχουν το δικαίωμα, ως πολιτικά συγχροτημένο σώμα, να θέτουν και να αλλάξουν το νόμο. Και ότι δεν τον αντλούν από κάποιον άλλον. Η έννοια της αυτονομίας αρχίζει, αλλά και τελειώνει, στο Λαό ως μοναδική πηγή εξουσίας. Η αυτονομία δεν περιλαμβάνει και τις λειτουργίες της Πολιτείας. Αυτές είναι διακεκριμένες, είναι συντεταγμένες, είναι ανεξάρτητες. Άλλα δεν είναι αυτόνομες. Αυτό δεν ισχύει μόνο για την Εκτελεστική, ισχύει και για τη Δικαστική λειτουργία της Πολιτείας.

Με βάση αυτές τις αρχές θα προσεγγίσουμε, θα συζητήσουμε και θα επιχειρήσουμε να επιλύσουμε τα πραγματικά προβλήματα που απασχολούν τη Δικαιοσύνη, στο μέτρο της δικής μας αρμοδιότητας και της δικής μας ευθύνης.

Τα θεματικά, με αίσθηση των ορίων και στόχο την εξωτερική και εσωτερική ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης και των λειτουργών της. Τα λειτουργικά προβλήματα, με έμφαση στην απλοτοίση των διαδικασιών, την αποσυμφόρηση των Δικαστηρίων, την βελτίωση των συνθηκών εργα-

σίας, την εισαγωγή της πληροφορικής και της σύγχρονης τεχνολογίας για την γραμματειακή υποστήριξη των Δικαστηρίων και των δικαστικών λειτουργών και την ταχεία απονήμηση της Δικαιοσύνης. Τα οικονομικά, με τρόπο που προσιδάει στο έργο και το κύρος των λειτουργών της Δικαιοσύνης, λαμβάνοντας υπ' όψη το κόστος, όχι μόνο ως οικονομικό μέγεθος, αλλά και ως θεσμικό κόστος από την παρατεινόμενη συζήτηση και την αδόκημη κριτική. Στα πλαίσια αυτά ειρίσκεται σε καλό δρόμο η προσπάθεια για την κατάρτιση ειδικού μισθολογίου των δικαστικών λειτουργών, ώστε οι αποδοχές να είναι ανάλογες με το λειτουργηματικό, σύμφωνα και με την συνταγματική επιτυχία.

Το Υπουργείο θα επιδιώξει και μία ακόμη αποστολή. Τη δημιουργία και την ενίσχυση συνέδησης δικαιοίων στους πολίτες. Την εμπέδωση του αισθήματος της ασφάλειας και της σταθερότητας, που δίδει η θεσμική εγγύηση του κοινωνικού Κράτους Δικαίου και η βεβαιότητα της δίκαιαις Δικηγόρης σε περίπτωση προσβολής.

Στην προσπάθεια του αυτή θεωρεί πολύτιμη τη συμβολή των δικαστικών λειτουργών, που με το λόγο και τις πράξεις τους ως «έμψυχον δίκαιον», τούτο ακριβώς έχουν αποστολή. Την εμπέδωση του αισθήματος της ασφάλειας και της σταθερότητας.

ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΒΡΑΔΥΝΟ

Η προσφώνηση χαιρετισμός του κ. Κων/νου Κωστόπουλου, Προέδρου του Συνδέσμου Ανωτάτων και Ανωτέρων Δικαστικών Λειτουργών.

Θεοφιλέστατε Εκπρόσωπε του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Σεραφείμ,

Σεβασμιώτατοι,

Κύριε Πρόεδρε του Αρείου Πάγου,

Κύριε Ευσαγγελεύ,

Κύριοι Καθηγητάι,

Αγαπητοί Συνάδελφοι, Δικαστές και Εισαγγελείς,

Αγαπητά μας παιδιά οικόποροι της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος,

«Εὐλογία Κυρίου επί κεφαλήν δικαίου» (Παροιμ. 10, 22).

Λογική συνέπεια του εκκλησιασμού μας σήμερα, ημέρα εορτασμού του προστάτου μας Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου, είναι η αναζήτηση από τις πηγές της πίστεώς μας ερεισμάτων, που συνδέονται με αυτό το λειτουργηματικής δικαιοιστήν, το οποίον μετά τιμής διακονούμεν.

Δεν υπάρχει αιμφιβολία ότι η δικαιοιστήν αριθμητή είναι προσβεί την θεία βούλησην η οποία δι' αυτής εξαντλεί το ενδιαφέρον της προς τον άνθρωπον κατά την επίγειον ζωή του.

Η Θεία Πρόνοια έθεσε τας αρχές της δικαιοιστήν, την οποίαν εμπιστεύεται και διά την οποία τάσει λειτουργούν, διά την άσκηση της.

Η «εὐλογία του Κυρίου επί κεφαλήν δικαίου» απονέμεται προς τον Δικαστήν, όμως και προς τον δίκαιον άνθρωπον.

Η ανθρωπότητα σήμερα διέρχεται καρίσιμης πολυδιάστατην.

«Ο κόσμος όλος εν τω πονηρώ κείται» (Α' Ιωάν. 5, 19) και η διαπίστωση αυτή είναι η καθημερινή τραγική εμπειρία που ζούμε από έδρας οι Δικασταί.

Οι αδικούντες συνήθως προσφεύγουν εις την δικαιοιστήν ζητούντες δικαιώμασ